

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

सिंहदरबार, काठमाडौं
नेपाल ।

पत्र संख्या :-

ब.नं. :- ५०५/४७२८

मिति : २०७५/९/९

श्री सचिव,
सहरी विकास मन्त्रालय ।

सहरी विकास मन्त्रालय
सचिवको निजी सचिवालय
दफा नं. ६०६
मिति २०७५/९/९ ३

जोखिमयुक्त बस्ती स्थान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत गर्ने विषय मं.प.नै.सं. ४६/०७५ मिति २०७५/९/९ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा त्यसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले देहायबमोजिम निर्णय गरेकोले सोबमोजिम कार्यान्वयन हुन नेपाल सरकार (कार्यसम्पादन) नियमावली, २०६४ को नियम २९ बमोजिम अनुरोध गरेको छु-

नेपाल सरकारको निर्णय-

"जोखिमयुक्त बस्ती स्थान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत गर्ने विषयको सहरी विकास मन्त्रालयको मिति २०७५।८।२ को प्रस्ताव मं.प.वै.सं. ४०/०७५ मिति २०७५।८।३ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा "मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा छलफल गरी पेश गर्ने" निर्णय भएअनुसार मिति २०७५।८।१६ को मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिबाट परिमार्जन गरिएको यसैसाथ संलग्न "जोखिमयुक्त बस्ती स्थान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५" स्वीकृत गर्ने ।"

(लाकिदर्शन रेग्मी)
मुख्यसचिव

टेलिफोन : ४२१९०२५, ४२१९०४०, ४२१९०३५, ४२१९०८०, ४२१९०७३, ४२१९०२१, ४२१९०३८

फ्याक्स : ४२१९०६५, ४२१९०८६, ४२१९०३८, ४२१९०२१, ४२१९०४७, पो.ब.नं. : २३३१२ काठमाडौं, नेपाल

इमेल : info@opmcm.gov.np

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

पत्र संख्या : ४२/०७५

च.नं. : ४०४१

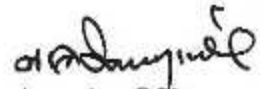
सिंहदरबार, काठमाडौं
नेपाल ।

मिति : २०७५।८।१६

श्रीमान् मुख्यसचिवज्यू
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय ।

मिति २०७५।८।१६ मा बसेको मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिको बैठकबाट देहायबमोजिम निर्णय भएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

"जोखिमयुक्त बस्ती स्थान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत गर्ने विषयको सहरी विकास मन्त्रालयको मिति २०७५।८।२ को प्रस्ताव मं.प.वै.सं. ४०/०७५ मिति २०७५।८।३ को मन्त्रिपरिषद्को बैठकमा पेश हुँदा "मन्त्रिपरिषद्, आर्थिक तथा पूर्वाधार समितिमा छलफल गरी पेश गर्ने ।" निर्णय भएअनुसार आजको बैठकमा पेश भई छलफल हुँदा छलफलका क्रममा उठेका विषयहरूसमेत समावेश गरी परिमार्जन गरिएको यसैसाथ संलग्न "जोखिमयुक्त बस्ती स्थान्तरण तथा एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५" स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषद्समक्ष पेश गर्ने ।"

(लाल शंकर घिमिरे)
सचिव

जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी
कार्यविधि, २०७५

नेपाल सरकार
शाहरी विकास मन्त्रालय
शाहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग
अवरमहल, काठमाडौं ।

(Handwritten signature)

जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५

नेपालको संविधान प्रदत्त नागरिकको मौलिक हक अन्तर्गत आवासको अधिकार सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा बमोजिम भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवारलाई स्थानीय तहको सहयोग र सहकार्यमा नजिकको सुरक्षित स्थानको एकीकृत वस्तीमा स्थानान्तरण गर्ने साथै सेवा सुविधा पुऱ्याउन कठिन, विकासका निमित्त बाधक, अपायक र असुरक्षित स्थानमा रहेका छिटफुट वस्तीहरूलाई स्थानान्तरण गरी पुनर्वास गराउन, आवश्यक सेवा सुविधाहरू पुऱ्याउन तथा सर्वसाधारण जनताको स्वास्थ्य सुविधा एवं आर्थिक हित कायम राख्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न एकीकृत रूपमा जग्गा तथा वस्ती व्यवस्थापन गर्न आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को नीति तथा कार्यक्रम अनुसार कार्यान्वयन गर्न छुट्टै कार्यविधि लागू गर्न बान्छनीय भएकोले नेपाल सरकारले देहायको कार्यविधि तयार गरेको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम "जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. परिभाषा : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :
 - (क) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकारको शहरी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
 - (ख) "विभाग" भन्नाले नेपाल सरकारको शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग सम्झनु पर्छ ।
 - (ग) "आवास व्यवस्थापन समन्वय इकाई" भन्नाले दफा १३ बमोजिमको कार्यक्रम समन्वय इकाई सम्झनु पर्छ ।
 - (घ) "स्थानीय तह" भन्नाले महानगरपालिकाहरू, उप-महानगरपालिकाहरू, नगरपालिकाहरू र गाउँपालिकाहरू सम्झनु पर्छ ।
 - (ङ) "संघीय योजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना" भन्नाले शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग अन्तर्गत संघीय आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्न स्थापना भएका इकाई/आयोजना कार्यालयहरू सम्झनु पर्छ ।
 - (च) "केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समिति" भन्नाले दफा नं. १५(१) बमोजिम गठन भएको समिति सम्झनु पर्छ ।

(Handwritten signature)

- (छ) "भौगोलिक रूपमा विकट वस्ती" भन्नाले मानवीय बसोबास प्रयोजनको लागि व्यवस्थित पूर्वाधार बिना नै निर्मित भौगोलिक रूपमा विकट र असुरक्षित स्थान र छुट्टा छुट्टै रहेका तथा न्यूनतम आवश्यक पूर्वाधारहरू विकास गर्न कठिन हुने क्षेत्रका वस्तीलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ज) "जोखिमयुक्त वस्ती" भन्नाले दफा ३ बमोजिम पहिचान गरिएका वस्ती सम्झनु पर्छ ।
- (झ) "लामग्राही" भन्नाले दफा १८ बमोजिम पहिचान गरिएका घरपरिवारलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) "एकीकृत वस्ती" भन्नाले कुनै वस्ती विशेषमा उपलब्ध हुन सक्ने भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक पूर्वाधारहरू आदि समेतलाई समेटी व्यवस्थित रूपमा बनाइएको योजनाबद्ध वस्ती सम्झनु पर्दछ ।
- (ट) "पूर्वाधार" भन्नाले कुनै वस्ती विशेषमा उपलब्ध हुन सक्ने बाटो, खानेपानी, ढल, विद्युत जस्ता भौतिक पूर्वाधार, हेल्थपोष्ट, अस्पताल, विद्यालय, सेवा केन्द्र, सुरक्षा जस्ता सामाजिक पूर्वाधार, बैंक तथा वित्तीय संस्था, उद्योग, कलकारखाना जस्ता समृद्धि र समुन्नतिसंग सम्बन्धित आर्थिक पूर्वाधार तथा स्थानीय मूर्त तथा अमूर्त सम्पदासंग सम्बन्धित सांस्कृतिक पूर्वाधारहरू सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) "योजना" भन्नाले भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवार तथा व्यक्तिलाई व्यवस्थित रूपमा बसोबास गराउने प्रयोजनको लागि एकीकृत वस्ती विकास गर्न शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट संचालन हुने योजना सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद २

जोखिमयुक्त वस्तीको पहिचान, वस्ती विकासका आधारहरू

३. जोखिमयुक्त वस्तीको पहिचान : (१) जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालय वा स्थानीय तहबाट प्राप्त आफ्नो क्षेत्रमा रहेको भौगोलिक रूपमा विकट, सेवा सुविधा पुन्चाउन र प्राप्त गर्न कठिन, विकासका निमित्त बाधक, अपायक तथा विपद्को उच्च जोखिम स्थानमा रहेको कारण स्थानान्तरण गर्नु पर्ने वस्तीहरू र विपद्का कारण क्षति पुगेको वस्ती तथा पीडित घरपरिवारहरूको पहिचान गरी समितिबाट निर्णय गराई सम्भावित स्थानान्तरण गर्न सकिने नजिकको स्थानको पहिचान गरी सूत्री सहित प्राथमिकता निर्धारण गरी सम्बन्धित संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना वा विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।

(Handwritten signature)

(२) जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट भएको निर्णयानुसार संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले प्रारम्भिक अध्ययन गरी/गराई स्थानान्तरण गर्नु पर्ने वस्तीहरू र स्थानान्तरण गरिने स्थान समेतको पहिचान गरी विभागमा पठाउनेछ ।

(३) विभागले संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाबाट प्राप्त विवरण र त्यस सम्बन्धमा भएका अध्ययन तथा पूर्व अध्ययन प्रतिवेदन समेतको आधारमा विवरण तयार गरी केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिमा छनौटको लागि पेश गर्नेछ ।

(४) विभागबाट प्राप्त विवरण तथा अध्ययन प्रतिवेदनको आधारमा केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले प्राथमिकता निर्धारण गरी एकीकृत वस्ती विकासको योजना सहित स्थानान्तरण गरिने वस्तीहरूको कार्यान्वयनका लागि छनौट गर्नेछ ।

४. वस्ती स्थानान्तरण: (१) भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवारको लागि देहायको विकल्प अनुरूप वस्ती विकास गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ :

(क) पूर्ण वस्ती स्थानान्तरण: भौगोलिक वा अन्य कारणले साविक स्थानमा वस्ती बस्न सुरक्षित नहुने भएमा स्वीकृत विस्तृत प्रतिवेदनको आधारमा वस्तीलाई न्यूनतम पूर्वाधार सेवा सुविधा समेत उपलब्ध हुने गरी एकीकृत रूपमा एक वा विभिन्न स्थानमा स्थानान्तरण गरिने छ ।

जोखिमयुक्त भनी पहिचान गरिएको वस्तीको जग्गामा कुनै पनि परिवारलाई आवासीय प्रयोग गर्न दिइने छैन ।

(ख) आंशिक वस्ती स्थानान्तरण: स्वीकृत विस्तृत प्रतिवेदनको आधारमा बसोबास गराउनु पर्ने परिवार संख्या र योजना स्थलको सम्भाव्यता हेरी उपयुक्त भएमा केही परिवारलाई साविककै स्थानमा बसोबास गराई स्थानान्तरण गर्ने पर्ने परिवारलाई मात्र अन्यत्र सार्ने गरी आंशिक रूपमा पनि वस्ती स्थानान्तरण गर्न सकिनेछ ।

(ग) छिटफुट वा छरपस्ट रूपमा रहेका आवास/वस्ती स्थानान्तरण: स्वीकृत विस्तृत प्रतिवेदनको आधारमा सेवा सुविधा पुऱ्याउन र प्राप्त गर्न कठिन, विकासका निम्ति बाधक, अपायक र असुरक्षित स्थानमा रहेका आवास तथा वस्तीलाई नजिकको एकीकृत वस्ती विकास भएको स्थानमा वा सुरक्षित र विकासको सम्भावना भएको स्थानमा स्थानान्तरण गर्न सकिनेछ ।

५. एकीकृत वस्ती विकास: (१) एकीकृत वस्ती विकास गरी भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवारहरूको निम्ति आधारभूत आवासको आवश्यकता पूरा गर्नको लागि आवास तथा घडेरीको व्यवस्था गर्न र अन्य शहरी क्रियाकलापको लागि विभागले शहरी विकासको अवधारण अनुरूप देहायत्रमोजिम एकीकृत वस्ती विकास सञ्चालन गर्नेछ :

(Handwritten signature)

- (क) जग्गा प्राप्ति : जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी ऐन, २०३४ वा अन्य प्रचलित कानून वा जग्गा एकीकरण कार्यक्रम बमोजिम जग्गा प्राप्ति गरिनेछ ।
- (ख) जग्गा विकास : दफा ५(१) क बमोजिम प्राप्त जग्गामा शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागले शहरी विकास सम्बन्धी मापदण्ड अनुसार पूर्वाधारयुक्त सूचकहरू (घडेरी, खुला क्षेत्र, सडक संजाल, विद्युत, प्राथमिक विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र प्रहरी चौकी, बैंक तथा वित्तीय संस्था, पसल, साना उद्योग आदि) सहित जग्गा विकासको योजना तयार गर्ने/गराउनेछ ।
- (ग) पूर्वाधार विकास : एकीकृत वस्ती विकासको क्रममा आवश्यक पूर्वाधारहरू निर्माणको लागि नेपाल सरकार शहरी विकास मन्त्रालयले आवश्यक बजेट व्यवस्था गरी शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग र अन्तर्गतका संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/संघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाबाट सम्बन्धित निकाय तथा स्थानीय तहसंग आवश्यक समन्वय गरी निर्माण गरिनेछ ।
- (घ) न्युनतम लाभग्राही परिवार संख्या : यस कार्यविधि बमोजिम एकीकृत वस्ती विकास योजना संचालन गर्न कमिमा पच्चिस घर परिवारको सहभागिता हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) आय आर्जन : एकीकृत वस्ती विकास गरी स्थानान्तरण गर्दा प्रस्तावित योजनास्थलमा स्थानान्तरण हुने परिवारहरूको लागि प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह, सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी आयआर्जन सहित जीविकोपार्जनको लागि परम्परागत सीप वा जिवन निर्वाहको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यसरी उपलब्ध गराईएको कार्यक्रमहरूमा एकल महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग एवं विपन्न व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

परिच्छेद ३

योजना तर्जुमा, प्रस्ताव स्वीकृति र कार्यान्वयन सम्बन्धी

१. योजना तर्जुमा : (१) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिबाट वस्ती स्थानान्तरण गर्न छनौट भएका एकीकृत वस्ती विकासको लागि भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण गर्ने, त्यस्तो क्षेत्रमा गर्न पाइने भौतिक विकासको मापदण्ड तोक्ने तथा त्यस्तो क्षेत्रको जनघनत्वको आधारमा सडक, यातायात, बिजुली, ढल निकास, सरसफाइ, खुल्ला क्षेत्र लगायतका सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने गरी योजना तर्जुमा गरिनेछ ।

(Handwritten signature)

(२) भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा वसोवास गरिरहेका घर परिवारलाई स्थानान्तरण गराउने क्रममा प्रारम्भिक र विस्तृत गरी दुई चरणमा योजना स्वीकृत गरिनेछ ।

(३) शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग र अन्तर्गतको संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले देहाय बमोजिम प्रारम्भिक योजना तर्जुमा गर्नेछः

(क) बस्तीको अध्ययन : स्थानान्तरण गरिने सम्भावित बस्तीको अवस्थिति, भौगोलिक संरचना, जग्गाको कित्ता, नक्शा, जग्गाधनिको विवरण, विद्यमान आर्थिक र समाजिक स्थिति, उपलब्ध पूर्वाधार तथा सेवा सुविधाहरू, उपलब्ध स्रोतसाधन आदिको विषयमा स्थलगत अध्ययन गरी आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने ।

(ख) तथ्याङ्क विश्लेषण : सङ्कलन गरिएको तथ्याङ्क विश्लेषण तथा अध्ययन गरी बस्ती विकासको लागि उपयुक्त विकल्प छनौट गर्ने ।

(४) बस्ती विकासको प्रारम्भिक योजना केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिले निर्णय गरे पश्चात शहरी विकास मन्त्रालय मार्फत शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग र अन्तर्गतको संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले निम्न विषयहरूलाई समेत समेटी विस्तृत योजना तर्जुमा गर्नेछः

(क) बस्ती स्थानान्तरण योजना तयार गर्दा हालको बस्तीको आकार, उपलब्ध पूर्वाधार तथा सेवाको अवस्था, योजना कार्यान्वयनको क्रममा थप आवश्यक पर्ने पूर्वाधार, सुरक्षित निर्माणको आधार, योजना लागत जस्ता प्रासाङ्गिक विवरणहरू समेत समावेश गर्नु पर्नेछ,

(ख) साविक बासिन्दाहरू भएको बस्तीमा स्थानान्तरण गरिने भएमा थप हुने परिवारलाई प्रस्तावित योजनास्थलले धान्न सक्ने क्षमता, रोजगारको लागि आवश्यक थप अन्य व्यवस्था, योजना स्थलको साविक बासिन्दाहरूबाट योजनामा हुन सक्ने सहभागिता वा सम्भावित अवरोध आदि विषयमा समेत विश्लेषण गरिएको हुनु पर्नेछ,

(ग) बस्तीलाई आंशिक रूपमा मात्र स्थानान्तरण गर्ने भएमा साविक बस्तीमा हुने बस्ती विकासको तथा नयाँ प्रस्तावित स्थानमा गरिने बस्ती विकास समेतको बेग्लाबेग्लै योजना तयार गर्नु पर्नेछ,

(घ) प्रवेश सरकार तथा स्थानीय तहको प्रचलित मापदण्ड विपरीत नहुने गरी प्रस्तावित बस्तीमा लागू गरिने निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड समेत प्रस्ताव गरिएको हुनु पर्नेछ । अनुसूची १ मा त्यस्तो मापदण्डको न्यूनतम आवश्यकता प्रस्तुत गरिएको छ ।

७. योजना प्रस्ताव : (१) बुदा ६(३) बमोजिम एकीकृत बस्ती विकासको प्रारम्भिक योजना तर्जुमा गरी केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिमा स्वीकृतिको लागि निम्न कागजात सहित पेश गर्नु पर्नेछ ।

८.१२०२७

- (क) प्रारम्भिक योजना स्वीकृतिको लागि निवेदन,
- (ख) एकीकृत वस्ती विकास गरिने योजनास्थलमा रहेको जग्गाहरूको जग्गाधनी प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, नापी नक्शा र किलाहरूको सूची,
- (ग) एकीकृत वस्ती विकास योजनामा सहभागी हुन चाहने अन्य साविक बासिन्दाहरू भएमा तत् सम्बन्धी विवरण र त्यस्ता व्यक्तिहरूको मञ्जूरीनामा सहित नागरिकताको प्रतिलिपि,
- (घ) वस्ती विकास सम्बन्धी अवधारणा नक्शा सहितको भौतिक विकास योजना,
- (ङ) प्रारम्भिक योजनाको लागत, लागत व्यहोर्ने स्रोत र कार्यान्वयन संयन्त्र,
- (च) अन्य सान्दर्भिक र आवश्यक विषयहरू सहितको योजना प्रतिवेदन ।

(२) बुँदा ७ (१) बमोजिम प्रारम्भिक योजना स्वीकृत भएपछि बुँदा ६ (४) बमोजिम विस्तृत योजना तर्जुमा गरी निम्न कागजात सहित स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ :

- (क) किला नक्शामा प्रस्तावित योजनास्थलको नक्शाङ्कन,
- (ख) एकीकृत वस्ती विकास योजनामा निम्न विषयहरू समेत समावेश हुनुपर्ने :
 - (अ) भौतिक पक्ष : स्थानीय तहको कुनै जग्गा खण्डीकरण नीति भए सो संग सामाजस्यता हुने गरी जग्गा विकास योजना, आवास निर्माण र वितरण योजना, योजनास्थल भित्रको भौतिक पूर्वाधार विकास योजना, प्रमुख पूर्वाधार सेवालाई बाह्य प्रणालीसंग एकीकरण गर्ने योजना, निर्माण तथा भौतिक विकास,
 - (आ) द्वितीय पक्ष : योजनाको लागत, लागत सहभागिता, लागत बेहोर्ने स्रोतहरू,
 - (इ) सामाजिक पक्ष : शिवा र स्वास्थ्य संग सम्बन्धित पूर्वाधार,
 - (ई) आर्थिक पक्ष : रोजगारको आवश्यकता र अवसर, घरेलु उद्योग र साना बजार पूर्वाधार,
 - (उ) व्यवस्थापन पक्ष : योजना निर्माण, हस्तान्तरण, सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारको दायित्व सम्बन्धी विवरण,
 - (ज) अन्य विविध : सांस्कृतिक, वातावरणीय र अन्य आवश्यक विषयगत विवरणहरू ।

८. योजना स्वीकृती : प्रस्तावित योजनाहरूको स्वीकृति केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको सिफारिसमा शहरी विकास मन्त्रालयबाट हुनेछ । योजना स्वीकृत भए पश्चात योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट नेपाल सरकार शहरी विकास मन्त्रालयले व्यवस्था गर्नेछ ।

९. योजना कार्यान्वयन : योजना स्वीकृत भएपछि शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले कार्यान्वयन गर्नेछ ।

१०. रोक लगाउन सक्ने : (१) एकीकृत बस्ती विकासका लागि विस्तृत योजना तर्जुमा साथै योजना कार्यान्वयन सम्बन्धी कामको लागि केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिबाट निर्णय भएपछि संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले सार्वजनिक रूपमा सूचना प्रकाशन गरी दुई वर्षको अवधि चनाघने गरी सोही सूचनामा तोकिएको अवधिभरको लागि एकीकृत बस्ती विकास योजना क्षेत्रभित्र पर्ने जुनसुकै प्रकारको अचल सम्पत्ति केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिको पूर्व स्वीकृति विना टुक्रयाउन वा कुनै प्रकारले भौतिक परिवर्तन गर्न नपाउने गरी रोक लगाउन सक्नेछ ।

(२) दफा १०(१) बमोजिम रोक लगाएको कुराको सूचना समितिले रजिष्ट्रेशन गर्ने सम्बन्धित कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) रजिष्ट्रेशन गर्ने सम्बन्धित कार्यालयले दफा १०(२) बमोजिमको सूचना पाएमा त्यस्तो अचल सम्पत्ति टुक्रयाउने गरी रजिष्ट्रेशन गर्न हुँदैन ।

परिच्छेद ४

कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूको भूमिका

११. शहरी विकास मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार : शहरी विकास मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिको बैठकको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने,
- (ख) कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गर्ने तथा बजेट व्यवस्थाको लागि आवश्यक समन्वय गर्ने,
- (ग) शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग मार्फत माग भएको कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गरी अर्थ मन्त्रालयमा बजेट व्यवस्थाको लागि अनुरोध गर्ने,
- (घ) कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा आईपरेका समस्याहरू समाधान गर्ने । साथै यस कार्यविधिमा परिमार्जन तथा संशोधन गर्नु परेमा आवश्यक तयारी गरी स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने,
- (ङ) कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा आईपरेका समस्याहरू समाधान गर्ने तथा कार्यक्रम अनुगमन मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।

१२. विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार : शहरी विकास मन्त्रालय, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(Handwritten signature)

- (क) संघीय आयोजना इकाई/आयोजनाबाट प्राप्त जोखिम युक्त बस्ती सम्बन्धि प्रारम्भिक अध्ययन प्रतिवेदन अध्ययन गरी केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिमा छलफलको लागि पेश गर्ने,
- (ख) केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिबाट छनौट भएका जोखिमयुक्त बस्तीहरूको विस्तृत अध्ययन गरी/गराई विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिमा पेश गर्ने,
- (ग) केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिबाट स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भनी छनौट भएका बस्तीहरूको स्थानान्तरण गर्न जग्गा प्राप्ति गर्ने/गराउने,
- (घ) जोखिमयुक्त बस्ती पहिचान, अध्ययन, योजना तर्जुमा गर्ने लगायत स्वीकृत योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्थाको लागि शहरी विकास मन्त्रालय मार्फत अर्धमन्त्रालयमा माग गर्ने,
- (ङ) विभाग अन्तर्गतका निकायलाई कार्यान्वयनको लागि आवश्यक निर्देशन दिने,
- (च) एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धि सम्पूर्ण कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिमा प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने,
- (छ) एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी आईपरेका अन्य कार्यहरू गर्ने तथा सम्बद्ध निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

१३. आवास व्यवस्थापन समन्वय इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार : कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सहयोग पुऱ्याउन शहरी विकास मन्त्रालय, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, आवास महाशाखा अन्तर्गत "आवास व्यवस्थापन समन्वय इकाई" ले एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी कार्य समेत गर्नेछ । आवास व्यवस्थापन समन्वय इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा सम्बन्धित मन्त्रालय, विभाग र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने तहहरूबीच समन्वय गर्ने,
- (ख) केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिको बैठकको आयोजना गर्ने तथा बैठकको निर्णय बमोजिम समितिबाट प्राप्त निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- (ग) केन्द्रीय एकीकृत बस्ती विकास समन्वय समितिबाट अनुमोदन भएको एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धी विवरणहरूको सूची अनुसार कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी शहरी विकास मन्त्रालय पठाउने,
- (घ) कार्यक्रमको अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, प्रगति विवरण प्राप्त गरी समीक्षा गर्ने एवं सम्बन्धित निकायहरू बीच समन्वय गर्ने,
- (ङ) एकीकृत बस्ती विकास सम्बन्धमा आइपरेमा अन्य कार्यहरू गर्ने ।

लाता

१४. संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको बैठकको निर्णय तथा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने,
- (ख) सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट प्राप्त जोखिमयुक्त वस्ती प्रारम्भिक अध्ययन गरी सूची तयार गर्ने र विभाग मार्फत केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिमा पठाउने,
- (ग) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले छनौट गरेका जोखिमयुक्त बस्तिहरूको विस्तृत अध्ययन गरी/गराई विस्तृत प्रतिवेदन तयार गरी पुनः समितिमा पठाउने,
- (घ) एकीकृत वस्ती विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी कामको लागि केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले स्वीकृत गरेका स्थानमा चार किला तोकी जुनसुकै प्रकारको अचल सम्पत्ति केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको पूर्व स्वीकृति बिना टुक्याउन वा कुनै प्रकारले भौतिक परिवर्तन गर्न नपाउने गरी रोक लगाउन सूचना प्रकाशन गर्ने,
- (ङ) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले छनौट गरेका, स्थानान्तरण गर्नु पर्ने जोखिमयुक्त बस्तिहरूको स्थानान्तरणका लागि आवश्यक जग्गा प्राप्त गर्न साथै स्वीकृत योजना कार्यान्वयन गर्न बजेट व्यवस्थाको लागि विभाग पठाउने र ऐन कानून बमोजिम आवश्यक जग्गा प्राप्त गर्ने,
- (च) लाभग्राहीहरूको पहिचान गरी स्थानान्तरण हुने जग्गा तथा आवास निर्माणको लागि अनुदान वितरण सम्झौता गर्ने,
- (छ) प्राविधिकहरूको सिफारिसको आधारमा अनुदान रकम भुक्तानी दिने,
- (ज) लाभग्राहीहरूको आवास निर्माणको निरीक्षण र प्रमाणीकरणको लागि आवश्यकता अनुसार प्राविधिकहरू परिचालन गर्ने,
- (झ) निर्माण सम्पन्न भएका एकीकृत वस्तीहरूको पूर्वाधार विकास गर्ने । सो कार्यका लागि आवश्यक विवरण सहित विभागमा बजेट व्यवस्थाका लागी पेश गर्ने,
- (ञ) कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्ने तथा कार्यक्रमको प्रगतिको प्रतिवेदन तयार गरी विभागमा पेश गर्ने र सम्बन्धित निकायहरू बीच समन्वय गर्ने ।

(२) संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनामा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई रहनेछ ।

(Handwritten signature)

परिच्छेद ५
समिति सम्बन्धी

१५. केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समिति : (१) एकीकृत वस्ती विकासको कार्यमा समन्वय र व्यवस्थापनका लागि केन्द्रीय स्तरमा देहाय बमोजिमको एक केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समिति रहने छ :

१	मन्त्री, शहरी विकास मन्त्रालय	-संयोजक
२	सचिव, शहरी विकास मन्त्रालय	-सदस्य
३	सह-सचिव, अर्थ मन्त्रालय	-सदस्य
४	सह-सचिव, आवास तथा भवन महाशाखा, शहरी विकास मन्त्रालय	-सदस्य
५	महानिर्देशक, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	-सदस्य
६	महानिर्देशक, नापी विभाग	-सदस्य
७	महानिर्देशक, भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग	-सदस्य
८	महानिर्देशक, खानी तथा भुगर्भ विभाग	-सदस्य
९	महानिर्देशक, वन विभाग	-सदस्य
१०	उप-महानिर्देशक, आवास महाशाखा, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग	-सदस्य सचिव

(२) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले आवश्यकता अनुसार सम्वन्धित विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

१६. बैठक सम्बन्धी कार्यविधि : (१) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको बैठक संयोजकले तोकेको मिति र समयमा आवश्यकता बमोजिम बस्नेछ ।

(२) केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१७. केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) लाभग्राहीहरूलाई उपलब्ध गराईने अनुदान रकमको निर्धारण तथा पुनरावलोकन गर्ने,
(ख) प्राथमिकताको आधारमा प्रदेशगत एकीकृत वस्ती विकास योजना कार्यान्वयन गर्ने अधिकतम संख्या निर्धारण गर्ने,

(Handwritten signature)

- (ग) उपलब्ध वार्षिक बजेट र आवश्यकताको आधारमा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि प्राथमिकताको आधारमा जिल्ला र स्थानीय तह/वडा अन्तर्गत जोखिमयुक्त वस्तीहरू तोक्ने,
- (घ) दफा नं. ३(३) बमोजिम प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार प्राथमिकताको आधारमा विस्तृत अध्ययन गर्नुपर्ने वस्तीहरू छनौट गर्ने,
- (ङ) दफा नं. ३(५) बमोजिम विस्तृत प्रतिवेदन अनुसार प्राथमिकताको आधारमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने जोखिमयुक्त वस्तीको छनौट गर्ने,
- (च) दफा नं. ६ बमोजिम तयार भएको प्रारम्भिक तथा एकीकृत वस्ती विकास योजना स्वीकृत गर्ने,
- (छ) एकीकृत वस्ती विकास योजना कार्यान्वयन तथा घडेरी/आवास निर्माण अनुदान वितरणको सम्बन्धमा विभाग र अन्तर्गतका निकायहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ज) कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा आई परेका बाधा अड्चन फुकाउने,
- (झ) आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने/गराउने,
- (ञ) जोखिममा रहेका आवास वा भवन अतिरिक्त जोखिमपूर्ण क्षेत्रमा अवस्थित अन्य पूर्वाधारका संरचनाहरू जस्तै बाँध, खानेपानी मूहान, धारा, टँकी, सडक, तटबन्ध आदि जस्ता संरचनाको आवश्यकता पुनर्निर्माण वा मर्मत सुधार गर्न निर्देशन दिने,
- (ट) कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी आवश्यक मार्गदर्शन गर्ने,
- (ठ) कार्यक्रमको प्रगति समीक्षा गर्ने एवं सम्बन्धित केन्द्रीय निकायहरू बीच समन्वय गर्ने ।

परिच्छेद ६

एकीकृत वस्ती विकासको विधि

१८. लाभग्राहीको पहिचान : वस्ती स्थानान्तरण गर्नु पर्ने भनी दफा नं. ३(५) बमोजिम कार्यान्वयनका लागि छनौट भएका स्थानान्तरण गर्नुपर्ने जोखिमयुक्त वस्तीमा स्थायी बसोबास गर्ने घरपरिवारलाई लाभग्राहीको रूपमा छनौट गरिनेछ साथै दफा ४ (ग) अनुसार सेवा सुविधा पुऱ्याउन र प्राप्त गर्न कठिन, विकासका निम्ति बाधक, अपायक र असुरक्षित स्थानमा रहेका आवास तथा वस्तीका घर परिवारलाई समेत सम्झनु पर्दछ ।
१९. एकीकृत वस्ती विकासमा लाभग्राहीलाई जग्गा तथा आवास निर्माण अनुदान : (१) भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवारहरूलाई एकीकृत वस्ती विकास गरी विकसित घडेरी प्रदान गरिनेछ । एकीकृत वस्ती विकास देहाय अनुसार गरिनेछ

(Handwritten signature)

(क) जग्गा सम्बन्धी अनुदान : (१) एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्य गर्न जग्गाको संयोजन देहायबमोजिम हुनेछ ।

(अ) नयाँ विकसित हुने प्लटहरूमा भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोवास गरेका वा विपद्का कारण क्षति पुगेको वस्ती तथा पीडित घरपरिवारहरूलाई स्थानान्तरण गरिनेछ,

(आ) स्थानान्तरण गरिने परिवारले विकसित प्लट पाउने भएकोले जग्गा बापतको छुट्टै अनुदान रकम पाउने छैनन् ।

(२) दफा ४ (ग) अनुसार सेवा सुविधा पुऱ्याउन र प्राप्त गर्न कठिन, विकासका निम्ति बाधक, अपायक र असुरक्षित स्थानमा रहेका आवास तथा वस्तीका घर परिवारले नजिकको एकीकृत वस्ती विकास भएको स्थान वा सुरक्षित र विकासको सम्भावना भएको स्थानमा स्थानान्तरण हुन सक्नेछन । त्यस्ता लाभग्राहीलाई स्थानान्तरण गर्न सहयोगस्वरूप केन्द्रीय एकीकृत वस्ती विकास समन्वय समितिले तोके बमोजिमको अनुदान रकम जग्गा खरिद सम्बन्धी लिखित प्रमाणको आधारमा शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग मार्फत संघिय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाबाट एकमुष्ट उपलब्ध गराईनेछ । निजले उक्त जग्गामा अनिवार्य आवास निर्माण गरी बसोवास गर्नु पर्नेछ, सो पश्चात पनि पुरानै स्थानमा बसोवास गरिरहेमा स्थानीय सरकारले सार्वजनिक सेवा सुविधाबाट वञ्चित गरी प्रचलित ऐन कानून बमोजिम कारवाही गर्नेछ ।

(ख) आवासको नक्सा र डिजाइन : (१) लाभग्राहीले विभागबाट स्वीकृत प्रविधि सहितका नमूना आवास नक्सा र डिजाइनहरू मध्येबाट कुनै एक डिजाइन छानी वा लाभग्राही स्वयम आफैले तयार गरेको भुकम्प प्रतिरोधी डिजाइनबाट शौचालय सहितको आवास निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

(२) बुदाँ नं. १९ ख (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अनुदान सम्झौता हुन अगावै घरधनी स्वयंले शौचालय सहितको भुकम्प प्रतिरोधी प्रविधिको घर निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिसकेको हकमा निर्मित वा निर्माणाधीन आवास प्राविधिकले चेकजाँच गर्दा विभागबाट तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको भनी प्रमाणिकरण भई आएमा स्विकृत नक्सा र डिजाइन बमोजिम नै भएको मानिनेछ ।

(३) बुदाँ नं. १९ ख (२) बमोजिम चेकजाँच गर्दा प्राविधिकले कुनै सुधार गर्न सुझाव दिएकोमा सो बमोजिम सुधार गरी प्राविधिकबाट प्रमाणिकरण भई आएमा समेत स्विकृत नक्सा र डिजाइन बमोजिम नै भएको मानिनेछ ।

(ग) आवास निर्माण अनुदान : भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोवास गरेका र दफा ४ (ग) अनुसारका व्यक्तिहरूलाई एकीकृत विकसित

वस्ती वा सुरक्षित र विकासको सम्भावना भएको स्थानमा स्थानान्तरण गराउदा योजना क्षेत्रभित्र प्रचलित मापदण्ड बमोजिम आवास निर्माणको लागि लाभग्राहीहरूलाई अनुसूची २ बमोजिम रकम नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउने छ ।

(२) लाभग्राहीको लागि आवास निर्माण गर्न तोकिएको अनुदान रकम अनुसार आवश्यक बजेट शहरी विकास मन्त्रालयले अर्थ मन्त्रालयसंग माग गर्नेछ र अर्थ मन्त्रालयबाट रकम प्राप्त भएपछि मन्त्रालयले विभाग र अन्तर्गतको संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनामा पठाउनेछ ।

(३) लाभग्राहीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन अनुसूची-३ बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले अनुदान सम्झौता गर्नेछ ।

(४) विभाग/संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले अनुदान सम्झौता भएका लाभग्राहीलाई आवास निर्माणका लागि चार किस्तामा लाभग्राहीको बैंक खाता मार्फत अनुदान रकम उपलब्ध गराउनेछ ।

(५) सम्झौता भए पश्चात पहिलो किस्ता बापत जम्मा अनुदान रकमको ३०% रकम उपलब्ध गराईने छ । सो रकम प्राप्त गरे पश्चात स्वीकृत नमूना डिजाइन र मापदण्ड बमोजिम जग र प्लिनथ लेवल सम्मको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

(६) पहिलो किस्ता बापतको प्राविधिक प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि मात्र दोस्रो किस्ता बापत ५०% रकम उपलब्ध गराईनेछ । दोस्रो किस्ताको रकमबाट लाभग्राहीले प्लिनथ भन्दा माथिको गाह्रो, झ्याल ढोकाको चौकस राख्ने देखि छाना छाड्ने सम्मको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

(७) लाभग्राहीले दोस्रो किस्ता बापतको रकम प्राप्त गरे पश्चात झ्याल ढोकाको बाँकी कार्य, शौचालय निर्माण गर्ने, बैकल्पिक उर्जा प्रयोग गरी बत्ति जडान गर्ने लगायतका बाँकी सम्पूर्ण निर्माण कार्य सम्पन्न गरी आयोजनाको प्राविधिकबाट प्राविधिक प्रतिवेदन सहित नापि किताब पेश भए पश्चात तेस्रो तथा अन्तिम किस्ता बापत २०% रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

(८) नेपाल सरकारबाट निर्धारण गरिएको अनुदान रकम भन्दा बढी लागतको आवास निर्माण भएको भएमा अनुदान रकम भन्दा बढी रकम लाभग्राही स्वयंले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(९) नेपाल सरकारबाट उपलब्ध हुने अनुदानको सम्पूर्ण रकम जुन प्रयोजनका लागि उपलब्ध गराईएको हो सोही प्रयोजनमा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(१०) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि लाभग्राहीले अन्य कुनै स्वदेशी वा विदेशी संघ संस्थाको सहयोगमा आवास निर्माणका लागि अनुदान रकम वा

Signature

आवास नै प्राप्त गरिसकेको भएमा यस कार्यविधि बमोजिमको अनुदान सहायता उपलब्ध गराइने छैन ।

(११) कुनै लाभग्राहीको एक भन्दा बढी आवास भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा भएता पनि एउटा मात्र आवास भवन निर्माणका लागि मात्र अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।

(१२) यस कार्यविधि बमोजिम लाभग्राहीलाई एकीकृत तथा सुरक्षित स्थानमा जग्गा वा जग्गा बापतको अनुदान रकम उपलब्ध गराइए पछि साविकमा निज वा निजको परिवारका सदस्यको नाममा लगत श्रेष्ठा कायम रही हकभोग भइरहेको रैकर बाहेक अन्य जग्गा यस अघि जुन प्रयोजनको लागि उपयोग भईरहेको हो सोही प्रयोजनार्थ हकभोग गर्न छाडी सरकारलाई फिर्ता गर्नुपर्नेछ ।

२०. अनुदान रकम फिर्ता गराइने : कुनै व्यक्तिले झुठा विवरण पेश गरी अनुदान रकम लिएको पाईएमा वा जुन प्रयोजनका लागि अनुदान रकम उपलब्ध गराईएको हो सोही प्रयोजनमा खर्च नगरी अन्य प्रयोजनमा खर्च गरेको पाईएमा त्यस्तो अनुदानको रकम सम्बन्धित संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले फिर्ता गराउनेछ ।
२१. निर्माण सम्पन्न भएको मानिने : सम्झौता बमोजिमको शौचालय सहितको आवास इकाई निर्माण भएपछि मात्र आवास निर्माण कार्य सम्पन्न भएको मानिने छ ।

परिच्छेद ७

विविधि

२२. कन्टिन्जेन्सी खर्चको व्यवस्था : (१) कार्यक्रमको प्राविधिक व्यवस्थापन गर्न संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजनाले पाँच प्रतिशत सम्म रकम कन्टिन्जेन्सी खर्च बापत छुट्याउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कन्टिन्जेन्सी खर्चको बाँडफाँड गर्दा कार्यक्रम संचालन, समितिको बैठक संचालन, लागत ईष्टिमेट, मूल्यांकन र अनुगमन, सुपरिवेक्षण, समिक्षा लगायतका कार्यमा मात्र छुट्याउन सकिनेछ ।

२३. स्तर कायम गर्नु पर्ने : आवास निर्माण गर्दा त्यस प्रयोजनको लागि सरकारले निर्धारण गरेको न्यूनतम मापदण्ड, गुणस्तर, निर्माण संहिता आदिको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ ।

२४. विवादको समाधान : निर्माण कार्य भईरहेको समयमा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा केन्द्रीय बस्ती विकास समन्वय समितिबाट दिइने निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(Handwritten signature)

२५. कारवाही हुने : अनुदान कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने उद्देश्यले कुनै व्यक्तिले झुठ्ठा विवरण पेश गरेमा वा त्यस्तो व्यहोरा सिफारिस गरेको ठहर हुन आएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही हुनेछ ।
२६. स्वामित्व हस्तान्तरण नहुने : यस कार्यविधि बमोजिम उपलब्ध गराएको घर जग्गा भए सो आवास इकाईको स्वामित्व भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा बसोबास गरेका घर परिवारको नाममा कायम भएको दस वर्षको अवधि सम्म निजको मृत्यु भई हकवालाको नाममा नामसारी गर्ने बाहेक अरु कुनै पनि तवरले अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्थाको नाममा हस्तान्तरण गर्न सकिने छैन ।
२७. निर्देशन पालना गर्नुपर्ने : एकीकृत बस्ती विकासको क्रममा कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई शिघ्रता प्रदान गर्न, थप पारदर्शिता, जवाफदेही, व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन विभागले आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु यस कार्यक्रमसंग सम्बन्धित सम्पूर्ण निकाय तथा पदाधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।
२८. बाधा अडकाउ फुकाउने : यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार कार्यविधिको व्यवस्थाको प्रतिकूल नहुने गरी बाधा अडकाउ फुकाउन सक्नेछ ।

(Handwritten signature)

अनुसूची १
दफा ६ ४(ड) संग सम्बन्धित
एकीकृत वस्ती विकासको न्यूनतम मापदण्ड

१. योजना स्थल पहिचान गर्ने आधारहरू :

आधार	सूचक	कैफियत
भौगोलिक अवस्था	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग वा मातहतका निकायहरूबाट खटिएको प्राविधिक टोलीले वस्ती विकासको लागि उपयुक्त भनी सिफारिस गरेको	अध्ययन प्रतिवेदन
भौतिक पूर्वाधारको उपलब्धता	सडक सञ्जाल वा ग्रामिण बाटोसंग जोडिएको	स्थलगत अध्ययन
	खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी पूर्वाधार भएको वा निर्माण गर्न सकिने	
	विद्युत सेवाको उपलब्धता भएको वा उपलब्ध गराउन सहज हुने	
	स्थानान्तरण हुने परिवारको जीविकोपार्जन साविक वस्तीमै कायम रहने भए प्रस्तावित वस्ती दैनिक आवागमन गर्न सकिने दुरीमा रहेको	
	वतावरणमा वस्ती विकासबाट प्रतिकूल असर नपर्ने स्थान हुनुपर्ने	
सामाजिक पूर्वाधार	प्राथमिक विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र ग्रहरी चौकी जस्ता आधारभूत पूर्वाधारको उपलब्धता	
आर्थिक पूर्वाधार	बैंक तथा वित्तीय संस्था, पसल, साना उद्योग भएको वा हुन सक्ने अवस्था	

Handwritten signature

२. वस्ती विकासको मापदण्ड :

आधार	सूचक
सडक	सडक भए कम्तिमा ६ मिटर र ग्रामिण मुल बाटो भए कम्तिमा ४ मिटर चौडा
खानेपानी	७ घरपरिवारको लागि कम्तिमा एउटा धारा
ढल निकास	सतह ढल र फोहोर ढलको बेगला बेगलै निकास
खुल्ला क्षेत्र	प्रत्येक २० आवास इकाईको लागि कम्तिमा ८० वर्गमिटरको खुल्ला क्षेत्र
घडेरी	स्थानीय तहले तोके बमोजिमको न्यूनतम मोहडा र क्षेत्रफल
फोहोर मैला व्यवस्थापन	प्रत्येक आवास इकाईमा निकास सहितको एक शौचालय प्रत्येक खुल्ला क्षेत्रमा महिलाको लागि एक र पुरुषको लागि एक व्यवस्थित निकास सहितको सार्वजनिक शौचालय
विद्यालय	सम्भाव्यता अनुसार एउटा प्राथमिक विद्यालय
स्वास्थ्य सेवा	सम्भाव्यता अनुसार एउटा स्वास्थ्य केन्द्र
भवन मापदण्ड	शहरी विकास मन्त्रालयले जारी गरेको आधारभुत मापदण्ड
विद्युत	प्रत्येक आवास इकाईमा विद्युत

(Handwritten signature)

अनुसूची २
दफा १९ १(ग) संग सम्बन्धित
आवास निर्माणको लागि उपलब्ध गराउने अनुदान रकम

क्र.स	योजना स्थल रहेको क्षेत्र	प्रति आवास एकाई निर्माणको लागि उपलब्ध हुने अनुदान रकम (कन्टेन्जेन्सी समेत)	कैफियत
१	हिमाली क्षेत्र	पाँच लाख रुपैया	
२	पहाडी ग्रामीण क्षेत्र	चार लाख रुपैया	
३	पहाडी शहरी र तराई क्षेत्र	तीन लाख पचास हजार रुपैया	

म. ल. ल.

अनुसूची ३
दफा १९ (३) संग सम्बन्धित
आवास निर्माण अनुदान सम्झौता-पत्र

सर्वेक्षण घरधनी क्रम संख्या	
सम्झौता क्रमाङ्क संख्या	

भौगोलिक रूपमा विकट एवं विपद्को जोखिम बस्ती स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यक्रम अन्तर्गत आवास निर्माणका लागि जिल्ला म.न.पा./उ.म.न.पा./न.पा./गा.पा., वडा नं. गौँउ/टोल बस्ने श्री को नाती/नातीनी/बुहारी श्री को छोरा/छोरी/श्रीमती वर्ग को लाभग्राही श्री (यस पछि प्रथम पक्ष भनिने) र विभाग/संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बीच देहाय बमोजिमका शर्तहरूको अधिनमा रही नेपाल सरकारले तोकिएको मापदण्ड बमोजिम एकीकृत वस्ती विकास निर्माण गर्न गराउन मिति २० साल महिना गतेका दिन यो अनुदान सम्झौता-पत्रमा सही छाप दस्तखत गरेका छौं ।

प्रथम पक्ष (लाभग्राही) ले मञ्जुर गरेका शर्तहरू

१. मेरो भौगोलिक रूपमा विकट/विपद्को जोखिममा रहेको ठीक साँचो हो ।
२. मैले मेरो घर भौगोलिक रूपमा विकट/विपद्को जोखिममा रहेकाले जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ एवं सम्झौता-पत्रमा उल्लिखित शर्त अनुरूप बनाउनेछु ।
३. निर्माण सामग्रीको खरिद गर्ने तथा डकर्मी, सिकर्मी, प्लम्बर, इलेक्ट्रिसियन र अन्य निर्माण कार्य गर्ने निर्माणकर्मी तथा श्रमिक जुटाउने एवं काममा लगाउने जिम्मेवारी मेरो हुनेछ ।
४. मैले प्राप्त गर्ने जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत वस्ती विकास सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ मा आवास निर्माण अनुदान रकम आवास निर्माणका लागि आवश्यक सामग्रीहरू लागि मात्र खर्च गर्नेछु ।
५. मैले प्राप्त गर्ने आवास अनुदान एकीकृत वस्ती अन्तर्गत निर्माण हुने घर निर्माणको लागि मात्र खर्च गर्नेछु ।

(Handwritten Signature)

६. मैले तोकिएको बैकमा खोलिएको खाता मार्फत अनुदान रकम रु.तीन किस्तामा प्राप्त गर्नेछु ।
- मैले तोकिएको बैकमा खोलिएको खाता मार्फत पहिलो किस्ता वापत ३०% रकम प्राप्त गरे पश्चात स्वीकृत नमूना डिजाइन र मापदण्ड बमोजिम जग र प्लिन्थ लेवल सम्मको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नेछु ।
 - मैले तोकिएको गुणस्तर र प्रविधि बमोजिम प्लिन्थ भन्दा माथिको गाह्रो, ड्र्याल ढोकाको चौकस राख्ने देखि छाना छाउने सम्मको निर्माण कार्य सम्पन्न गरे पश्चात दोस्रो किस्ता वापत ५०% प्राप्त गर्नेछु ।
 - मैले तोकिएको गुणस्तर र प्रविधि बमोजिम ड्र्याल ढोकाको बाँकी कार्य, शौचालय निर्माण गर्ने, वैकल्पिक उर्जा प्रयोग गरी बत्ति जडान गर्ने लगायतका बाँकी सम्पूर्ण निर्माण कार्य सम्पन्न गरे पश्चात तेस्रो तथा अन्तिम किस्ता वापत २०% रकम प्राप्त गर्नेछु ।
७. घरको निर्माण कार्य स्वीकृत मापदण्ड र प्रविधि बमोजिम भए नभएको सम्बन्धमा प्रमाणीकरण गर्न गराउने मेरो मञ्जुरी छ ।
८. मेरो घर निर्माण कार्य तोकिएको गुणस्तर, मापदण्ड र प्रविधि अनुरूप नभएमा आफ्नो स्रोत, साधन र सामग्री प्रयोग गरी सुधार गर्न मञ्जुरी छ ।
९. माथि उल्लेखित व्यहोरा ठीक साँचो हो । झुठा ठहरे प्रचलित कानून बमोजिम सहुला बुझाउँला ।

दोस्रो पक्ष (.....विभाग/संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना) ले मञ्जुर गरेका शर्तहरू

प्रथम पक्षबाट उल्लेखित शर्तहरू पुरा भएको अवस्थामा निम्न अनुसारको सुरक्षित नागरिक आवास निर्माण अनुदान दोस्रो पक्षले बैकमार्फत उपलब्ध गराउने छ ।

प्रथम पक्ष (लाभग्राही)
(क) लाभग्राहीको व्यक्तिगत विवरण
लाभग्राहीको नाम, थर (अंग्रेजीमा):
लाभग्राहीको नाम, थर (नेपालीमा):
नागरिकता उल्लेखित ठेगाना
जिल्ला:

म.न.पा./उ.म.न.पा./न.पा./गा.पा.,..... वडा नं.
ना.प्र.नं.: जारी जिल्ला: जारी मिति

जन्म मिति:
सम्पर्क फोन नं.:
स्थायी ठेगाना र नागरिकता उल्लेखित ठेगाना फरक भएमा
(बसाइसराइको विवरण उल्लेख गर्ने)
बसाइसराइ प्रमाणपत्र नं.
बसाइसराइ मिति

लाभग्राहीको फोटो

फोटो

सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गर्ने अधिकार/मजुरी प्राप्त व्यक्तिको विवरण
(लाभग्राही उपस्थित हुन नसकेको अवस्थामा निजको प्रतिनिधि)

संरक्षक/अधिकार/मजुरी प्राप्त व्यक्तिको नाम, थर :

स्थायी ठेगाना

जिल्ला: म.न.पा./उ.म.न.पा./न.पा./गा.पा.:
वडा : गाँउ/टोल :
ना.प्र.नं. : जारी जिल्ला :
जारी मिति: जन्म मिति:

बाजेको नाम, थर:.....
बाबुको नाम, थर:.....
लाभग्राहीसँगको नाता :.....
सम्पर्क फोन नं. :

लाभग्राही/संरक्षक/अधिकार प्राप्त व्यक्तिको औंठा छाप

दायाँ

बायाँ

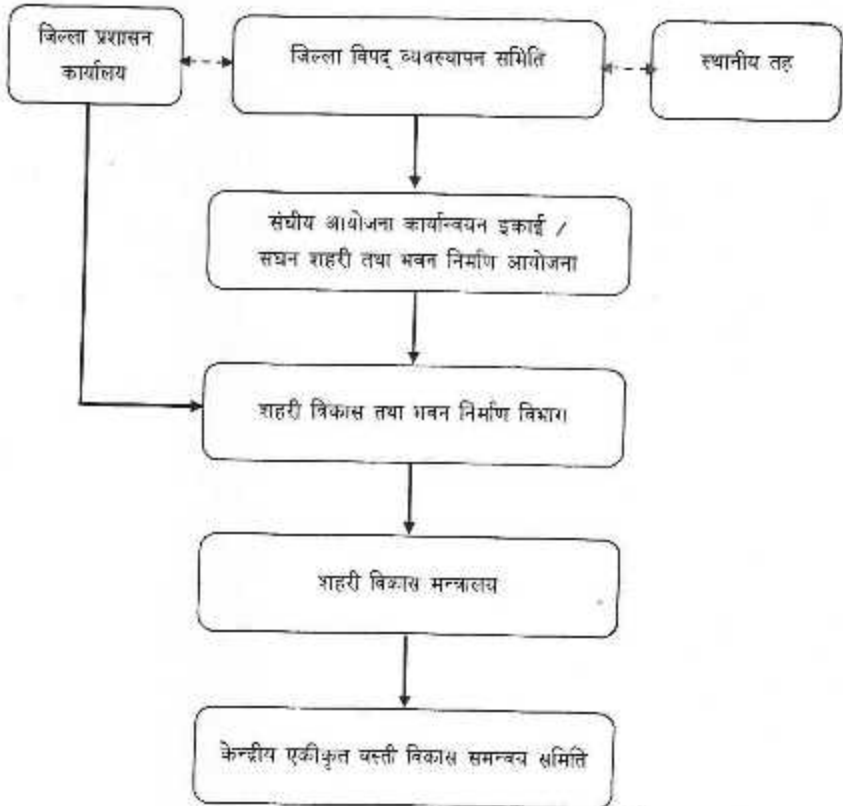
लाभग्राही/संरक्षक/अधिकार प्राप्त व्यक्तिको हस्ताक्षर
मिति:

(ख) बैंक खाता विवरण (तोकिएको बैंकमा खाता खोलेकोमा विवरण उल्लेख गर्ने)	
बैंक खाता नं. :	
खातावालाको नाम, थर :	
बैंकको नाम :	
शाखा :	
(ग) घर निर्माण हुने जग्गाको विवरण:	
कित्ता नं.	क्षेत्रफल वर्ग मिटर
ठेगाना: जिल्ला	गा.वि.स./व.पा
(घ) इच्छाएको व्यक्तिको नाम, थर:	
लाभप्राप्तिसँगको नाता :	
(ङ) साक्षीको नाम, थर:	
हस्ताक्षर :	
दोश्रो पक्ष (..... विभाग/संघीय आयोजना कार्यान्वयन इकाई/सघन शहरी तथा भवन निर्माण आयोजना)	कार्यालयको छाप
कार्यालयको नाम, ठेगाना:	
अधिकार प्राप्त कर्मचारीको नाम:	
पद :	
हस्ताक्षर :	
मिति:	

.....

जोखिम वस्ती पहिचान

Handwritten signature